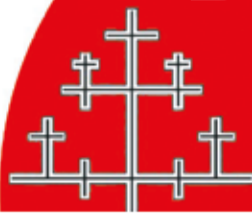

Nr 2 2023

Åarjelsaemien gærhkoepplaerie
Sørsamisk kirkeblad
Sydsamiskt kyrkblad

Daerpies Dierie

**Nytt om
konfirmationsläger**

Sid 6

**Kommisjons-
rapporten lagt fram**

Side 12

**Podcaste noeri
jielemen bijre**

Bielie 20

Sydsamisk psalmbok firas i Ankarede

Svenska kyrkan och Norska kyrkan har berikats med ytterligere en psalmbok, Saalmegærja. Den nya psalmboken tas offisielt i bruk vid en gudstjenst i Ankarede kapell på midsommardagen.

Firandet av den sydsamiska psalmboken kommer att präglå årets kyrkhelg i Ankarede. Det genomförs gemensamt av den svenska och den norska kyrkan och har planerats i samverkan med Hotagen-Frostviken sameforening.

BISKOPAR DELTAR

Redan på midsommaraften inleds kyrkhelgen med helgsmål i Ankarede kapell. Därefter följer midsommardagens gudstjenst med det historiska och högtidliga mottagandet av psalmboken.

Fakta

Program 23-24 juni

- Midsommaraften kl. 18, musikaliskt helgsmål, Ankarede kapell.
- Midsommardagen kl. 11, mässa med offisielt mottagande av Saalmegærja/psalmboken, Ankarede kapell.
- Midsommardagen kl. 15, seminarium om arbeidet med forsoning och om psalmboken, Aernie

I mottagandet deltar biskop Eva Nordung-Byström och biskop emeritus Tor Singaas. Musikern Lars-Erik Åhrén medverkar

Den sydsamiska psalmboken Saalmegærja har tagits fram gemensamt av den norska och den svenska kyrkan.

både under gudstjensten og i ett seminarium som følger under eftermiddagen.

Præsten Sofia Strinnholm, som deltagit i arbeidet med psalmboken, hoppas att den ska underlätta for fler samer att sjunga om liv og tro på sitt hjertas språk.

– Psalmboken kan revitalisera

sydsamiskan i församlingar där få samer talar sydsamiska, säger hon.

SYD- OCH NÅGRA UMESAMISKA

Den nya psalmboken innehåller 75 psalmer, översatta till sydsamiska från den svenska och den norska psalmboken eller med originaltexter på sydsamiska. Några av psalmerna finns i två varianter och några även på ume-samiska. Psalmboken innehåller dessutom gudstjänstordningar for både svenska og norske kyrkan, liksom böner og listor på evangelietexter for de ulike søn- og helgdagarna.

Psalmboken är framtagen i ett samarbeide mellom Svenska kyrkan, Den norske kirke og Sæmien Åålmege, den sydsamiska församlingen i Norge.

KAJSA ÅSLIN

Fortsatt har det skjedd lite med vindturbinene på Fosen. Her fra Roan vindkraftverk.

FOTO: EINAR SØRLID BONDEVIK/DD

Ingen endring på Fosen, små steg i drøftinger

I slutten av februar blokkerte demonstranter Olje- og energidepartementet (OED) i protest mot vindkraftverkene på Fosen. Det var da gått 500 dager siden Høyesterett slo fast at byggingen av Storheia og Roan vindkraftverk var ulovlig. Aksjonen satte i gang en ny dialog, men nå savnes det praktisk handling.

KONSULTASJON BRUTT

Fra reindriften og Sametingets side har det flere ganger blitt etterlyst reell vilje til endring OED. Det vises til at forslagene OED har fremmet er forslag som ble avvist i Høyesteretts behand-

ling i saken. I slutten av april brøt derfor Sametinget konsultasjonen om utredningsprogrammet. Saken har også vært løftet opp i FN's permanente forum for urfolkssaker (UNPFII) der dette blir lagt merke til.

UTREDNINGSPROGRAM

Fra OED sin side blir det lagt vekt på at de hele tiden har arbeidet med å finne løsninger.

– Dessverre er vi fortsatt der at vi jobber med å sette et utredningsprogram som gir oss nødvendig kunnskap for å kunne fatte nye vedtak som kan sikre reindriften sine rettigheter på Fosen, uttalte statssekretær ved

OED Elisabeth Sæther til NRK i slutten av april.

Selve utredningen skal ifølge OED være gjort ferdig til april 2024. Det vil da ha gått 2,5 år etter dommen i Høyesterett. Fra reindriften meldes det at så lang utredningstid er uakseptabelt.

RIKSMEKLER INVOLVERT

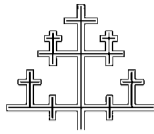
Statsråden og OED har videre engasjert riksmekler Mats Willhelm Ruland til å lede drøftinger mellom partene. Tingrettsdommer Hanne Sofie Bjelland og reindriftsutøver Tom Lifjell er også med i riksmeglerens arbeidsgruppe. Reindriften har uttrykt undring over at man skal

involvere melkingskompetanse i en sak er avgjort i Høyesterett. Det meldes likevel om en positiv oppstart med disse møtene.

NYE AKSJONER

Nye møter er likevel ikke det som var kravet fra demonstrantene som aksjonerte i februar. Når det nå har gått 600 dager siden dommen var det nye aksjoner i Oslo 2. og 3. juni. Flere hundre personer møtte opp og markerte utålmodighet med OED og krav om at dommen må få synlige utslag på bakken. Se videre artikkel på s. 13.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Ein historisk mulighet - for kven?

– Dette er ein historisk sjanse til vidare forsoning. Den bør forvaltast klokt, sa kommisjonsleiar Høybråten i Lagtingsalen på Stortinget då han overleverte rapporten frå Sannhets- og forsoningskommisjonen.

Eg har møtt fleire i det samiske miljøet som har vore skeptisk til begrepet forsoning. Det blir for enkelt og for lett vint å snakka om forsoning. Det er så mykje urett som har skjedd. Vi kjenner fortsatt konsekvensane av dette gamle i dag. Og det er fortsatt urett som skjer. Då er det vanskeleg med forsoning.

MAJORITETENS MULIGHET

Men kanskje er det ikkje først og fremst for samar – og kvenar, norskfinnar, skogfinnar – kommisjonsrapporten gir ein mulighet for forsoning. Kanskje vi

«Tenk over di eiga rolle og ditt ege ansvar for at Noreg fortset fornorskingspolitikken. Historia vil døma deg for din unnfallegheit.»

heller skal sei at det er Stortinget og det norske samfunnet forøvrig som no har fått ein historisk sjanse. Med ein systematisk rapport og med personlege forteljingar får Stortinget og alle som vil lesa vita kva fornorskingspolitikken har gjort med andre folkegrupper. Då kan majoritetssamfunnet erkjenne, handla, gjera gjenopprettande tiltak og slik gripa denne historiske sjansen til forsoning.

GLEDE OG UTÅLMODIGHET

Mykje har hendt i samisk samfunns- og kirkeliv. Både på

svensk og norsk side er det gjort gode steg med ursäckt og tiltak. No får vi òg ei sørsamisk salmebok, og arbeidet med sørsamisk bibel fortset. Det er heilt sikkert manglar ved dette. Men alt som er steg i rett retning må vi gleda oss over og gjera oss nytt av. Og så må vi vera utålmodige og peika på det som må skje vidare, forbetringar, nye steg og tiltak.

GRIP MULIGHETEN

På Eidsvoll plass utanfor Stortinget heldt rådgjevar i Amnesty international Aili Keskitalo ein appell under den siste Fosende-

monstrasjonen, to dagar etter kommisjonsrapporten var lagt fram. I appellen vende ho seg til stortingsrepresentantane:

– Tenk over di eiga rolle og ditt ege ansvar for at Noreg fortset fornorskingspolitikken. Historia vil døma deg for din unnfallegheit.

Ansvar ligg tungt på dei som har fått mest myndighet. Dei har mest mulighet. Men for oss alle ligg det eit ansvar i å bruka våre ta dei mulighetar vi får. Eg håpar vi gjer det i lag, sjølv om «arbeids-reiskapen» i rapportar og anna kan vera mangelfull og langt frå utfyllande. Det er uansett det vi har, og då får vi bruka det – som eit steg i rett retning.

EINAR SØRLID BONDEVIK

FOTO: BERNARD O'SULLIVAN

Sydsamiskan ger Daerpies Dierie dess identitet

Ordet blev till kött, det vet vi. Och Jesus pratade arameiska, medan nya testamentet sedan skrevs ned på grekiska. Sedermera översattes det till latin, och i och med reformationen fick några av de nordiska språken också sina översättningar.

I väntan på Jesus uppståndelse bärs ordet vidare av språket - och språket är också en av anledning-

arna till att Härnösands stift, i samarbete med Nidaros bispedöme, ger ut den här tidningen, Daerpies Dierie. Vi vill bidra till att sydsamer behåller den känsla för världen som för sydsamen bara sydsamiskan kan ge – i förlängningen i syftet att sydsamer ska kunna ta del av evangelium på sydsamiska.

Från och med i år tar Härnösands stift över utgivaransvaret

från Svenska kyrkans nationella nivå och Daerpies Dierie ges nu ut i ett samarbete mellan Härnösands stift och Nidaros bispedöme. I övrigt väntar inga förändringar. Einar Bondevik är fortsatt redaktör, och vi utgivaransvariga i Härnösands stift respektive Nidaros bispedöme har kvar samma förväntan på tidningen. Daerpies Dierie ska i första hand spegla sydsamiskt

kyrkoliv i Norge och Sverige, och i andra hand spegla samisk kultur och identitet samtidigt som den verkar för att ge det sydsamiska språket livskraft.

Det sista inte minst.

Önskar dig så fortsatt givande läsning av Daerpies Dierie!

ANNELI HÄLLGREN,
STIFTS DIREKTOR
HÄRNÖSAND

FOTO: MARIA EDDÉO PERSSON

Samiska vinjetter i Daerpies Dierie

Första sidan:

Orre saernieh: Nyheter
Gieries lohkih!: Kära läsare!
Noere almetjh: Barn, ungdom
Guvvie: Porträtt
Doen jih daan bijre: Lite av varje
Guktie ussjedem: Hur jag tänker

Åssjalommesh: Tankar, andakt
Gie jih gusnie årroeminie: Vem och var
Kultuvre: Kultur

Bilden är från invigningen av Mariamaljan i Stora Kyrkan, Östersund, på Mariebebådelsedag den 26 mars. Konstnären Annamaria Marsfjell, till höger på bilden, och hennes dotter Moa Didriksson visar upp Mariamaljan. I DD nr 1-2023 berättade Annamaria Marsfjell om hur hon skapat utsmyckningen.

FOTO: IKON/MAGNUS ARONSSON

Ny studie om samers hälsa

En omfattande undersökning jämför samers hälsa med övrig befolkning i Sverige. Av svaren framgår att samer skattar sin allmänna hälsa ungefär som befolkningen i övrigt, när det gäller sitt psykiska välbefinnande något bättre.

I rapporten *Hur mår samer i Sverige?* presenteras enkäten om hälsa, livsvillkor och levnadsvanor bland samer. Resultatet jämförs med den nationella folkhälsoenkäten *Hälsa på lika villkor* som även den genomfördes våren 2021. De flesta samer som svarade på enkäten, 73 procent, uppgav att de har en god allmän hälsa. Ännu fler, 87 procent, att de har ett gott psykiskt välbefin-

nande. Det är också en mindre andel samer än befolkningen i övrigt som uppger att de lider av sömnsvårigheter, trötthet och psykisk påfrestning.

LITE MOTSÄGELSEFULLT

Samtidigt, och lite motsägelsefullt, är det en större andel samer, 26 jämfört med 18 procent, som uppger att de någon gång under de senaste tre månaderna blivit bemötta så att de har känt sig kränkta. Och det är en något större andel, 15 jämfört med 14 procent, som uppger att de någon gång övervägt att ta sitt liv, här finns dock geografiska skillnader (se artikeln här intill). Jämförelsen mellan samer och övriga befolkningen innehåller flera

teman som överlag inte visar på stora skillnader, varken åt det ena eller andra hållet, många samer mår ungefär som andra svenskar. Men det finns också skillnader.

En något större andel samer jämfört med befolkningen i övrigt uppger att de har en långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning. En större andel samer uppger att de har värk i olika delar av kroppen eller att de lider av astma eller allergi. Och en större andel dras med övervikt eller fetma.

SAMETINGETS UPPDRAG

Rapporten om samers hälsa är ett samarbete mellan Umeå universitet och Folkhälsomyndigheten. Den har sammanställts

av forskarna Jon Petter Stoor, Lena Maria Nilsson och Miguel San Sebastián i forskargruppen Lávuvuo – forskning och utbildning för samisk hälsa. Datainsamlingen utfördes på uppdrag av Sametinget.

Rapporten finns på forskargruppens webbplats tillsammans med ett Atlas över geografiska skillnader utifrån undersökningens resultat. På webbplatsen finns även kontaktuppgift till forskaren Petter Stoor som gärna tar emot synpunkter på resultatet och fortsatta undersökningar.

Se: www.umu.se/forskning/grupper/lavvuo.

KAJSA ÅSLIN

Själv mordstankar vanligare i södra Saepmie

När undersökningen av samers hälsa delas in i geografiska områden syns skillnader mellan olika delar av Saepmie. Och när det gäller självmordstankar sticker enkätsvaren från södra Saepmie ut.

– Det är en situation som det behöver arbetas mycket med för att vända, säger Petter Stoor, forskare vid institutet för epidemiologi och global hälsa på Umeå universitet.

Undersökningen gjordes under våren 2021. Över 3 600 samer i åldrarna 18 till 84 år i Sverige svarade på en enkät. Resultatet släpptes i mars i år i en rapport med många olika teman.

– Vi ser den här undersökningen som ett steg av många steg. Det är ett viktigt steg men fortfarande bara ett första steg, säger Petter Stoor.

– Nu får vi fortsätta med att fördjupa studien genom att titta på olika variablers betydelse som geografi, åldersgrupp, ekonomi, diskriminering. Vi får försöka hitta de grupper där problemen är så stora att det verkligen måste göras något åt det. Vi vill också gärna höra vad samer tycker vi ska gå vidare med, framhåller han.

GEOGRAFISKA SKILLNADER

Själv vill han undersöka mer hur den geografiska spridningen av hälsa ser ut. När enkätsvaren

FOTO: MOA SANDSTRÖM

Aldrig tidigare har en så omfattande studie av samers hälsa gjorts och aldrig tidigare har resultatet kunnat jämföras med befolkningen i övrigt.

– Här har vi verkligen fått samers stöd, genom att de tagit sig tid att svara på vår enkätundersökning, säger forskaren Petter Stoor.

delas in utifrån var deltagarna bor blir självmordsproblematiken tydlig.

– Det finns en geografisk skillnad när det gäller självmordstankar och självmordsförsök. Det är vanligare i södra Saepmie, vanligare både jämfört med den samiska befolkningen som helhet och jämfört med befolkningen som helhet, säger Petter Stoor, vars specialområde som forskare är just självmord och psykisk hälsa. Enkätsvaren bekräftar andra undersökningar.

– Vi vet sedan tidigare att det bland renskötande samer, proportionellt sett, har varit större problem med självmord i Jämtlandsregionen jämfört med renskötande samer i andra områden. Det innebär stora trauman i en

liten befolkningsgrupp, säger Petter Stoor.

UNDERLAG FÖR POLITIKER

Han menar att de flesta samer i södra Saepmie känner någon som tagit sitt liv, och att den erfarenheten påverkar.

– Självordsproblematiken har krupit närmare och drabbat över lång tid. Det är en situation som det behöver arbetas mycket med för att vända. Det är en stor förhoppning att den här studien ska kunna fungera som faktaunderlag för samiska politiker för att föra de samtal som behövs.

– Men vi måste titta närmare på resultatet för att hitta mönstren, för att förstå vad som behöver göras och för vem, betonar Petter Stoor.

Fakta

Prata med någon!

Om du har tankar på att ta ditt liv eller är närstående till någon med sådana tankar: här kan du prata med någon om det.

Jourhavande präst nås via telefon 112, alla dagar klockan 21-06. Dagtid får du kontakt med en präst eller en diakon i Svenska kyrkan där du befinner dig.

Självordslinjen nås på telefon 90101, alla dagar dygnet runt, drivs av den ideella föreningen Mind som arbetar för psykisk hälsa och bemannas av volontärer.

Vårdguiden på telefon 1177, ger snabbt svar om vart du kan vända dig inom vården.

Undersökningen pekar vidare mot flera spår att fortsätta utforska. Förutom geografiska skillnader även unga kvinnors mående, ett annat spår är språkets betydelse för hälsan.

– Att vara samisktalande har en positiv effekt på hälsan, en skyddande effekt, i vart fall för den psykiska hälsan. Vi vill fördjupa vidare på vad det beror på, säger Petter Stoor.

KAJSA ÅSLIN

Håper på stor deltakelse i helseundersøkelse

SAMINOR-undersøkelsen starter denne høsten opp i Sør-Saepmie. Lederen for undersøkelsen håper at så mange som mulig deltar.

– I dag finnes det lite forskning som kan si noe om helsen og levekårene til den sørsamiske befolkningen. Derfor har vi denne gangen valgt å starte i det sørsamiske området hvor totalt 16 kommuner med sørsamisk bosetning inkluderes, forteller leder for undersøkelsen Ann Ragnhild Broderstad.

SAMINOR en befolkningsbasert helseundersøkelse som samler inn data om helsa og levekårene til befolkningen i Finnmark, Troms, Nordland og Trøndelag fylker. Det er Stortinget og Sametinget som har gitt oppdraget til Senter for samisk helseforskning, å skaffe informasjon om helsetilstanden for den samiske og fleretniske befolkningen. Alle, uansett etnisk bakgrunn, mellom 40 – 79 år inviteres i de utvalgte kommunene til å svare på et spørreskjema og møte opp til fysiske målinger der vi måler blant annet blodtrykk, høyde og vekt.

DELTAKERE GIR VIKTIG KUNNSKAP

– Undersøkelsen er en av de viktigste kildene til kunnskap om helse, sykdom og levekår blant befolkningen i disse områdene. Vi spør blant annet om bruk

– Vi håper mange vil delta i undersøkelsen, sier leder for SAMINOR Ann Ragnhild Broderstad.

FOTO: UIT

av helsetjenester, aktiviteter, sykdom og historie, og hvilken språklig og etnisk bakgrunn hver enkelt deltaker har. Slik kunnskap er viktig for å kunne forebygge lidelser og uhelse, og forbedre helsetjenestetilbudet. Derfor trenger vi at så mange som mulig deltar i undersøkelsen. Jo flere som deltar, desto bedre resultater vil vi få, sier leder for SAMINOR Ann Ragnhild Broderstad.

16 I KOMMUNER I SØR-SAEPMIE

Undersøkelsen gjennomføres i utvalgte kommuner i Finnmark, Troms, Nordland og Trøndelag

og alle mellom 40-79 år inviteres til å delta i undersøkelsen. Til sammen inviteres nærmere 90 000 personer. I det sørsamiske området inkluderes kommunene Hemnes, Vefsn, Grane, Hattfjelldal, Namsskogan, Høylandet, Lierne, Meråker, Namsos (kun Namdalseid), Rennebu, Røros, Røyrvik, Snåsa, Steinkjer (Veran), Tydal og Engerdal.

HVA GIR GODT LIV OG GOD HELSE

SAMINOR startet opp i begynnelsen av 2000-tallet på grunn av mangel på kunnskap om samisk helse og levekår. Den siste undersøkelsen ble gjennom-

ført i 2012-2014 og har resultert i flere doktorgradsprosjekter og vitenskapelige publikasjoner, om kroppslig og mental helse og om hvilke faktorer som gir et gode levekår eller dårlig helse.

– Tidligere undersøkelser har avdekket mange folkehelseutfordringer, men også beskyttende faktorer, som vi nå skal undersøke nærmere. I tillegg skal vi undersøke om historiske prosesser som blant annet fornorskingen, internatliv og andre verdenskrig, påvirker helsa i dag, sier Broderstad.

PRM: SENTER FOR SAMISK HELSEFORSKNING, UIT

Samisk främjande ämne på stiftsfullmäktige

På stiftskansliet i Härnösand har två halvtidstjänster avsatts för att främja församlingarnas arbete med samiskt kyrkoliv. Samtidigt har det bildats ett nätverk för präster i några av stiftets församlingar, för utbyte av inspiration och erfarenhet av att verka i Saepmie. Det framgår av svaret på en motion till stiftsfullmäktige.

I motionen föreslås att tillsätta en tjänst med samisk präst på stiftskansliet, för arbete med försoningsprocessen och de

åtaganden som Svenska kyrkan gjort gentemot samerna.

– Församlingarna behöver hjälp och inspiration att planera åtagandena lokalt, i byggandet av ett levande samiskt kyrkoliv. Stiftet är i behov av en som handlägger progressivt alla frågor som uppstår i samband med förverkligandet av åtagandena, skriver motionärerna från nomineringsgrupperna Väestern i Svenska kyrkan och Öppen kyrkan för alla.

DIAKON OCH PRÄST

Av svaret, som gavs vid stiftsfull-

mäktiges sammanträde i slutet av maj, framgår att stiftskansliet redan påbörjat arbete enligt motionens intention. Ungefär en heltidstjänst fördelat på hälften präst och hälften diakon har inriktats på att främja församlingarnas arbete med samiskt kyrkoliv. Diakonen Susanne Karlsson anställdes nyligen med samordningsansvar för samiskt kyrkoliv och prästen Sofia Strinholm tjänstgör sedan en tid tillbaka på halvtid för Härnösands stift som samisk handläggare. Genom att sprida stiftskansliets

samiska främjande på mer än en medarbetare är avsikten att göra verksamheten mindre sårbar.

ANDRA INSATSER

I svaret på motionen nämns även nätverket för församlingspräster kring samiskt kyrkoliv, en utbildning i samisk andlighet för medarbetare i församlingarna och andra insatser som gjorts eller som planeras. Under året ska en handlingsplan tas fram för det fortsatta främjandet inom området.

KAJSA ÅSLIN

Samiska konfirmationen har genomlysts

Vinterns genomlysning av det samiska konfirmationsarbetet gav många värdefulla samtal. Resultatet kommer att presenteras i ett visionsdokument och ligga till grund för det fortsatta arbetet med att utveckla konfirmationslägret.

Under vintern 2022/2023 gjordes en genomlysning av arbetet med och förväntningarna kring samiskt konfirmationsläger i det samiska samhället på svenska sidan i Saepmie.

ÖPPNA MÖTEN

För samråd i arbetet med att se över dagens koncept skapades tolv öppna mötesplatser, varav fyra digitala träffar och sex fysiska träffar, från Bienjedaelie (Funäsdalen) i söder till Sohppar (Soppero) i norr. Konfirmander, föräldrar och andra med anknytning till den samiska konfirmationen bjöds in och sammantaget deltog 36 personer i samråden. Det genomfördes även två digitala träffar med tidigare ledare vid konfirmationslägret. Dessutom skapades en enkät som var öppen under en månads

Genomlysningen av det samiska konfirmandlägret har letts av Nils-Johan Labba (till höger på bild), tidigare lägerchef och vice ordförande i Samiska rådet i Svenska kyrkan. I utvecklingsgruppen har även ingått (från vänster) Evelina Olofsson, ledare på flera läger och Sofia Strinnholm, präst på flera läger.

FOTO: MARIANN LÖRSTRAND BLIND

tid, från december till januari, och som gav 84 svar.

VÄRDEFULLA SAMTAL

Många värdefulla samtal ägde rum under samråden som både gav helt nya idéer och fördju-

pande samtal. Många ansåg att ett allt för korta konfirmationsläger skapar stress hos ungdomarna. För att skapa lugn önskades ett längre läger än tidigare och gärna även ett kortare läger inför konfirmationslägret så att

ungdomarna har goda möjligheter att lära känna varandra. Samstämmighet rådde även om att konfirmationshögtiden ska äga rum vid ett annat tillfälle än under midsommarhelgen, som var fallet förra året. Bland annat lyftes också utmaningen att hitta bra lägergårdar, lagom avsides med tillräckligt många bäddar för sammanhanget.

BYGGA STABIL LEDARBAS

Luleå stift som varit huvudarangör för det samiska konfirmationslägret tog initiativ till genomlysningen med avsikt att utveckla konceptet, bland annat för att öka det samiska inflyttandet. Resultatet presenteras i ett visionsdokument på Luleå stifts hemsida så snart det är sammanställt. Därefter kommer arbetet att fortsätta att i samverkan med det samiska samhället utveckla konceptet utifrån Svenska kyrkans konfirmandriktlinjer och samtidigt bygga upp en stabil ledarbas för lägren.

**SOFIA STRINNHOLM,
I UTVECKLINGSGRUPPEN
SOM ARBAT MED
GENOMLYSNINGEN**

Samiska konfirmationslägret tillbaka

Nästa års samiska konfirmationsläger på svenska sidan av Saepmie kommer att pågå i två veckor och arrangeras enligt ett nytt koncept. Konceptet har tagits fram i samråd med det samiska samhället.

Efter den ettåriga pausen blir det åter ett samiskt konfirmationsläger nästa år. Det är ungdomar födda 2009 som kommer att bjudas in till det. Konfirmationslägret planeras med stöd av de samråden som hållits under vintern.

Lägret 2024 kommer att bli lite längre än tidigare. Preliminärt mellan 14 och 28 juni med konfirmation den 29 juni. Nytt är att det också planeras ett inledande

helgläger i april, för att ungdomarna ska ges goda möjligheter att lära känna varandra.

Luleå stift kommer att ta hela ansvaret för lägret som flyttas från Edelviks folkhögskola som varit samarrangör under senare år. Nils-Johan Labba kommer tillbaka som lägerchef, efter några års frånvaro och prästen Sofia Strinnholm anställs som samordnare för konfirmationslägret.

HÖSTLOVSLÄGER I ÅR

I år arrangeras ett höstlovsläger i Nikkaluokta i stället för det pausade konfirmationslägret. Höstlovslägret erbjuds samiska ungdomar födda 2008 och som

konfirmerats under året. Det inleds söndag den 29 oktober och avslutas lördag den 4 november.

Lägret kommer att ha samiskt konfirmationstema men då ungdomarna redan är konfirmerade på hemmaplan, är ramarna för planeringen av lägret friare än på ett konfirmationsläger.

– Det blir ett utmärkt tillfälle att prova tänka utanför boxen och samtidigt upprätthålla känslan av samiskt konfirmationsläger med den dagliga rytmen av morgonbön och kvällsandakt, säger Sofia Strinnholm, som medverkar på höstlägret.

KAJSA ÄSLIN

Fakta

Aktuell info om samisk konfirmation

På Luleå stifts hemsida kan alla hålla sig uppdaterade om samisk konfirmation i Svenska kyrkan. Via hemsidan görs också anmälan till lägren, både årets höstlovsläger och nästa års konfirmationsläger. Anmälan till båda lägren är öppen 15 augusti till 15 september.

För aktuell info:
www.svenskakyrkan.se/luleastift/samiskkonfirmation

Foto från studioinspelningen. Betty Larsson, Selma Ekbäck Eriksson, Nelly Nyström, Hilma Vestman.

FOTO: ALEXANDRA GELFGREN

Lycksele Soul Children sjunger på fyra samiska språk

I Lycksele församling har Soul Children-kören i år spelat in en nyskriven låt som heter Enade. I den sjunger kören refrängen på sydsamiska, umesamiska, nord- och lulesamiska och svenska.

Låten är skriven av Elsa Bäckström från Lycksele efter samtal med unga samer och i enlighet med Soul Children-rörelsens grundvärderingar. Tematiken hämtades från uppenbarelseböoken i Bibeln, att alla stammar, länder och folk tillsammans ska prisa hans namn. Versernas budskap känns viktiga: «Vi står här enade tillsammans ...» och «Du och jag, vi behöver gå med

andra. För det finns en plan som familj har vi varandra». William Sikström har varit med och skrivit musik och producerat låten. Samuel Hällgren har översatt till umesamiska, Evelina Olofsson till sydsamiska och Johan

Sandberg McGuinne till nord- och lulesamiska. Kören har haft besök på körövningarna för att arbeta med uttal.

SPOTIFY OCH MUSIKVIDEO

Låten Enade släpptes på Spotify måndag 27 mars och en musikvideo är under produktion. Kören vill att låten kommer till användning på fler platser så kontakta gärna körledare Katarina Bergqvist för att köpa en digital not: katarina.bergqvist@svenskakyrkan.se.

SPELATS ÖVER HELA VÄRLDEN

Via Spotify har låten spelats över hela världen, bland annat Brasi-

lien, Kanada, Storbritannien, Indien, Japan, Singapore, USA, Norge, Finland och Danmark.

– Det har varit ett spännande och roligt projekt, berättar Marie Axelsson, församlingspedagog på Norrängskyrkan.

– Lycksele Soul Children är en kör för barn och ungdomar mellan 10-16 år och nu är vi 28 sångare i kören. Vi har haft en konsert i Lycksele kyrka och sjungit låten live för första gången, kyrkan var fullsatt och det var en fantastisk konsert! säger Axelsson.

MARIA AXELSSON/EINAR SØRLID BONDEVIK

Frode Fjellheim er godt kjent med tradisjoner, men alltid interessert i det nyskapende.

FOTO: EIVIND STUEVOLD

Ønsker å berøre med musikken

På tur hjem fra Volda og plateinnspilling har Frode Fjellheim tid til en telefonprat med Daerpies Dierie. Han har mange prosjekter og er mye på reise. Hjem er Trondheim. Der har han med unntak av ett år i New York bodd siden han kom til byen som musikkstudent.

Musikken har blitt både inntekt og livsprosjekt. Frode Fjellheim har et mangfold i musikkprosjekt han har vært involvert i. Fra festmusikk på samfunnshus til liturgisk musikk og Disney-filmer. Han er inspirert av både Beatles og Bach – og mange andre.

– Alle som driver med kunst vil berøre folk på en eller annen måte. Det er vel også min visjon, sier Fjellheim.

OPPVEKST NORGE RUNDT

Fjellheim ble født i Mosjøen og hadde sitt første år på Nesna der foreldrene gikk på lærerskolen. Turen gikk så til Gausdal der foreldrene fikk arbeid. Og i Gausdal kjøpte foreldrene piano.

– Så musikkbakgrunnen min er ved pianoet. Jeg fikk noe undervisning hjemme, og når jeg studerte ved Musikkonserva-

toriet i Trondheim (nå: NTNU) var det klassisk piano jeg studerte.

Fra andre klasse av bodde familien i Karasjok, og i ungdomsårene ble det også annen slags musikk for Fjellheim.

– Jeg spilte i rockeband, og vi var på mange samfunnshus og rundt om hotell i Finnmark. Det var god læring i det, og vi utforsket mange sjangre i spillingen, sier Fjellheim.

LITE SAMISK MUSIKK

Vi er mange som oppfatter Fjellheim som samisk musiker, men i det samiske aspektet i musikken kom ikke før i voksen alder. Han er sørsamisk fra farssida, men hørte ikke joik fra sin egen bakgrunn i oppveksten. I Karasjok var også joiken litt hemmelig og lite synlig. Men et oppdrag på slutten av 80-tallet satte i gang en prosess.

– Mens jeg jobbet ved Trøndelag teater, fikk jeg forespørsel om å lage musikk til en forestilling ved Åarjelhsaemien Teatere. Da fikk jeg tilsendt materiale fra sørsamisk tradisjon, i hovedsak fra Karl Tiréns samlinger. Dette var ukjent for meg, men flott å forske i, forteller Fjellheim

Forskningen fortsatte utover forestillingen. Frodes far, Sverre Fjellheim, arbeidet på den tiden på Saemien Sijte, og slik fikk Frode også tilgang til materiale fra ulike museer og samlinger. Arbeidet resulterte blant annet i Fjellheims første plateutgivelse *Sangen vi glemte* – Mijjen vuelieh i 1991.

BESTILLINGSVERK

På 1990-tallet fikk Fjellheim spørsmål om å tilpasse den liturgiske musikken som ble brukt i kirkene til sørsamisk språk. Det

var han ikke interessert i. Men han tilbød seg å skrive ny musikk basert på samisk musikktradisjon. Det fikk han ja til, og det har blitt til stor glede. Disse messeleddene har siden blitt fast brukt i sørsamiske gudstjenester. Da han senere fikk en bestilling fra Festspillene i Nord-Norge om å lage et verk rundt temaet «mangfold», utviklet den liturgiske musikken videre.

– Alle store komponister, Bach og Mozart og så videre, har laget en messe, så da tenkte jeg at det skulle kanskje jeg også ha gjort. Temaet «mangfold» var kanskje tenkt rundt innvandring til Norge, men det ble preg av lokalt og regionalt mangfold med innslag av folkemusikk, en kvensk salme og ellers arrangert i klassisk europeisk tradisjon, forteller Fjellheim.

Arbeidet ble til verket *Aejlies*

Frode Fjellheim til venstre sammen med medarbeidere på forestillingen Ol Tomså. Fra venstre: Fjellheim, manusforfatter Rawdna Carita Eira, kostymedesigner Unni Fjellheim, koreograf Marte Fjellheim og prosjektleder Marie Stokke.

Fra plateinnspilling med koret SKRUK og musikere. Fra venstre: Lydmann Alf Christian Hvidsteen, Frode Fjellheim og bandeonist Åsbjørn Ryeng.

Gaaltije som siden ble spilt inn på plate og fikk Spellemannspris i 2004.

MANGFOLD

Mangfold har ellers preget Fjellheims musikk og virke. Han har tatt joik og samisk musikktradisjon videre. Han har spilt med qawwali-sangere i Pakistan. Han arrangert joik for kor. Nylig har han skrevet to stykker for fiolin og orkester til Eldbjørg Hemsing. Hans eget band Transjoik, med forløperen JazzJoik Ensemble, har med seg tydelig preg av jazz og rock. Og nå har han akkurat arbeidet med plateinnspilling sammen koret SKRUK. I denne musikken har det argentinske tango-trekkspillet bandoneon en viktig plass. Musikken skal også framføres under Olavsfest i Trondheim til sommeren.

– Jeg er interessert i mye forskjellig, både musikalsk og ellers, sier Fjellheim som utenom musikken har interesser som favner om både snek snekring og sykling.

MUSIKK FOR BARN

Fjellheim har ikke arbeidet spesielt med musikk for barn eller gitt ut barneplater selv om han har blitt aajja og setter stor pris på det. Men mange barn har likevel hørt musikken hans.

– Jeg har jo vært involvert i en film som har fått en viss oppmerksomhet. Dinsey kom over en CD med koret Cantus der jeg hadde skrevet et arrangement

"Jeg spilte i rockeband, og vi var på mange samfunnshus og rundt om hotell i Finnmark.

med joike-tema over Deilig er jorden/Eatnemen vuelie. Slik ble det til at jeg ble kontaktet og utformet joiketemaet i en sang så de passet til deres konsept i filmen Frost. Da de skulle lage Frostz, kontaktet jeg dem og spurte om de var interessert i mer. De var de, så de ble noe mer musikk i den filmen, forteller Fjellheim.

Men det er ikke bare på film barn, og voksne, får høre Fjellheims musikk. I vår har det også blitt framført en forestilling med Arktisk Filharmonisk og Beivváš om bjørnejegeren Ol Tomså/Ol Tomsa. Sammen med tekstforfatter Rawdna Carita Eira har Fjellheim fått arbeidet fram forestillingen som er anbefalt for barn fra 8 år og oppover.

PLATESELSKAP OG STØTTE

Fjellheim har sitt eget forlag og plateselskap.

– Det var mest for å kunne publisere egne bøker og musikk. Det startet vel med boka Med joik som utgangspunkt. Siden har også andre musikere jeg har

samarbeidet med blitt gitt ut på mitt forlag, forteller Fjellheim.

Av disse er det også noen unge musikere Fjellheim har gitt litt starthjelp. Både Katarina Barruk og Marja Mortensson har hatt glede av Fjellheims kompetanse.

– Den hang var de nye i bransjen, men nå må man si at de står trygt på egne bein, sier Fjellheim.

STUDIUM

Med joik som utgangspunkt har også blitt et eget studietilbud i Levanger på Nord universitet.

– Det begynte som et prøveprosjekt i 2008 eller 2009 på det som da het HiNT. Men studiet har hatt gode søkertall og er nå et fast tilbud. Det er et flott studium å drive med. Det bidrar til at samisk musikk og tradisjon får en plass i utdanningssystemet. Samisk kultur har blitt en tydelig og viktig del av læreplan i grunnskolen, og vi håper på spredningseffekt av samisk musikk og kultur, forteller Fjellheim.

Og sammen med musikkstudiet får også studentene en større kjennskap til samisk kultur.

– I disse dager blusser det opp ulike konflikter om areal og bruk av natur tilknyttet det samiske. Mange mangler kunnskap eller har bare perifer kunnskap om at samisk kultur «finnes et sted i Finnmark». Kulturstudiet blir en derfor del av musikkstudiet. Det er viktig å kjenne bakgrunnen for joiken for å forstå hvordan samiske artister bruker den

på ulike måter i dag, fortsetter Fjellheim.

VERDSATT AV KOLLEGER

Det er mange musikere som har samarbeidet med Frode Fjellheim opp gjennom årene. Han har selv hatt glede av samarbeid, og det er en viktig del av det arbeidet han gjør i dag. Derfor var det ekstra gledelig da han i vinter ble tildelt Musikkforlegernes ærespris.

– Det å få en pris fra bransjen og få anerkjennelse fra bransjen er ekstra spesielt. Det er veldig flott, sier Fjellheim.

Han fikk også æren av å tildele et stipend, og det gav han til den unge samiske artisten Kasja Balto som også henter inspirasjon fra tradisjonell joik i sin musikk.

MUSIKK OG ÅNDELIGHET

Fjellheim vil berøre mennesker med musikken. Ligger det en form for åndelighet i musikken?

– Mennesker har alltid hatt behov for å uttrykke seg, helt tilbake til steinalderen der de hugg inn bilder. Det er en kobling mellom hode, hjerte og musikk. Joiken har ofte koblinger til naturen, og i det ligger det sikkert en form for åndelighet, sier Fjellheim som fortsatt vil formidle, fortelle og gi oss nye opplevelser gjennom musikken han skriver og fremfører.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Den norske kirke lærer om fornorskingspolitikken

Den norske kirke har fått utviklet et e-læringskurs om fornorskingspolitikken. Kurset er laget av VID vitenskapelig høgskole og alle ansatte i Den norske kirke oppfordres til å ta kurset. Kurset har tittelen *Fornorskning, forsoning og folkekirke: En guidet tur i Norge, Sápmi og Ruija*.

Kurset gir grunnleggende kunnskaper om fornorskingspolitikken og -prosessene, samt ideer om hvordan kirka kan jobbe med temaet sannhet og forso-

ning. Kurset består av fire deler som hver tar 45-60 minutter å gjennomføre. Preses Olav Fykse Tveit sier følgende om kurset:
– Fornorskingen er en mørk

del av historien det er viktig at vi som arbeider i kirken kjenner til og tar et oppgjør med. E-læringskurset vil gjøre oss bedre rustet til å ta imot Sannhets- og forso-

ningskommisjonens rapport og arbeide med den i tiden fremover.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Mariamaljan på plats i Stora kyrkan

Mariamaljan i Stora kyrkan i Östersund visas på första sidan i detta bladet. Men nu är Mariamaljan placerad på prästbalkongen på norra sidan predikstolen, kom och se den själv.

Installationen av Mariamaljan ägde rum på Jungfru Mari bebådelsedag under högmässan i Östersund den 26 mars som leddes av prästen Karolinn Strandberg.

Medverkade gjorde konstnären Annamaria Marsfjäll med sin dotter Moa Didriksson, församlingens Mariakör under ledning av Ingrid Löfgren och artisten Nathalie Carrion som jojkade och sjöng i gudstjänsten. Kyrkoherden Hanna Brande höll

ett installationstal, Anne Laila Buljo Åhrén läste ur Åarjelsaemien bijpeltexst och Sofia Strinnholm predikade. Bland många så var Orrestaare Saemien Siebrie tillresta och det var god uppslutning i kyrkan.

– Mariamaljan har kommit till sin rätt. Det känns fint att den är där med sitt symbolvärde. Placeringen är en tydlig symbol, Mariamaljan som beskydd på den norra sidan av kyrkorummet. Placeringen känns helrätt. Den passar så bra in, säger präst Karolinn Strandberg.

SOFIA STRINNHOLM

Konfirmasjon 2023/2024

Saemien Åålmege

Saemien Åålmege (samisk menighet i sørsamisk område) inviterer ungdom til konfirmant-undervisning i undervisningsåret 2022/2023. Undervisningen vil legge vekt på samisk identitet, språk, kultur og samisk kristendomsforståelse.

Man kan gjerne være konfirmant både i hjemmemenigheten og i Saemien Åålmege.

Konfirmasjons-undervisning foregår med 3 samlinger og nettundervisning.

Saemien Åålmege ønsker deg hjertelig velkommen!

Konfirmanter i Saemien Åålmege i 2022, Snåsa.

Ta kontakt for mer informasjon og påmelding: Meerke Krihke Leine Bientie, trosopplærer Saemien Åålmege, tlf. 41 288227 eller e-post: mb789@kirken.no.

Utfordrende situasjon mellom reinbeitedistrikt i sør

Statsforvalteren i Trøndelag har anmeldt Ruvhten sijte/reinbeitedistrikt fordi de ikke har flyttet reinen tilbake over riksgrensen til Sverige, men oppholdt seg på Fæmund sijte/reinbeitedistrikt sine vinterbeiteområder også i kalvingstiden.

– Reinen ser ingen grenser, sier leder Marcus Haanaes Rensberg i Ruvhten sijte og uttrykker fortvilelse over situasjonen og manglende plass på svensk side av grensen.

I 1972 ble det satt opp grense-

gjerde mellom Norge og Sverige flere steder, og så også i de helt sørlige områdene med reindrift. Det er imidlertid ikke full enighet mellom Norge og Sverige om hvilke avtaler som gjelder. Fra svensk hold blir det ofte vist til

Lappekodisillen fra 1751 og grenseoverskridende beite. Dette ble også gjort gjeldende Saarivuo-oma/Altevann-dommen i Høyesterettsdom i 2021. Fra norsk side viser man til grensebeiteloven fra 1972. Det er ikke sluttført

nyere forhandlinger mellom den norske og svenske stat og hvordan man skal forholde seg til disse avtalene.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Øyfell- saken utsatt igjen

I første halvdel av juni skulle Helgeland tingrett behandle saken om vindkraftutbyggingen i Øyfellet/Vesterfjella i Vefsn. Saken var opprinnelig satt opp for ett år siden, men den gang ba utbygger Øyfellet Wind om mer tid for å forberede saken sammen med regjeringsadvokaten som deltar som partshjelp.

Den gangen var det imidlertid ikke utbygger, men Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt som ba om utsettelse. Begrunnelsen skal være at før retten kan ta stilling til om vindkraftverkets konsesjon er gyldig og fastsette eventuell erstatning, må de avbøtende tiltakene for rein-drifta være fastslått. Per i dag er det ikke enighet om avbøtende tiltak mellom reinbeitedistriktet og utbygger. NVE har fastsatt avbøtende tiltak, men disse har blitt påklaget både av utbygger og av Statsforvalteren i Nordland.

EFFEKT AV FOSEN-DOMMEN

Utbygger mener tiltakene er for omfattende. Statsforvalteren er på sin side ikke trygg på at tiltakene er mulige å gjennomføre. Statsforvalteren mener også at tiltakene ikke sikrer muligheten for tradisjonell flytting. I sin avgjørelse viser Helgeland tingrett til Fosen-dommen og vurderingen opp mot §27 i FN's konvensjon om sivile og politiske rettigheter. Når denne artikkelen skrives, er det ikke satt ny dato for rettssaken. Se også til annen artikkel i bladet for oppfølgingen av Fosen-dommen.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Sydsamisk psalmbok – ett viktig steg for Svenska kyrkan

Når vi under midsommerhelgen får ta emot en psalmbok på sydsamiska är det ett viktigt steg för Svenska kyrkan. Att få ta del av evangeliet på sitt eget språk är centralt för en luthersk kyrka liksom det är en milstolpe i det fortsatta försoningsarbetet för Svenska kyrkan och det samiska folket.

Att vi får en psalmbok på sydsamiska är en kulturgärning av stora mått som många psalmförfattare bidragit till. Jag är som ärkebiskop glad över det arbetet, precis som församlingarna där psalmboken kommer att användas i andakter, gudstjänster och i människors eget böneliv. Den kunskap och det engagemang för språket som alla sydsamisktalande psalmförfattare och översättare bidragit med för denna psalmbok är väsentlig för oss som kyrka.

ÖVERSKRIDANDE SAMARBETE

Att ta emot en psalmbok på sydsamiska är ett viktigt steg i det fortsatta arbetet med de åtaganden som hör till Svenska kyrkans ursäkt till det samiska folket. Psalmboken berör åtaganden i försoningsarbetet om att förkunna evangelium på samiska, att synliggöra samisk andlighet, teologi och kyrklig tradition inom Svenska kyrkan och att bidra till att stärka och revitalisera de samiska språken i Svenska kyrkans verksamhet. Jag vill också tro att den kan det vara ett bidrag för att stärka samiska barn och unga i deras identitet och andliga utveckling.

Då det är ett samarbete mellan Svenska kyrkan och Norska kyrkan är det också ett steg i att främja gränsöverskridande samiskt kyrkoliv över hela Saepmie.

DET EGNA SPRÅKET

Martin Luther ansåg sången vara en viktig del av gudstjänsten. Han såg till att hans egen för-

Martin Modéus.

FOTO: MAGNUS ARONSSON/IKON

samling fick möjlighet att sjunga lovsånger och psalmer på det egna språket. Därför översatte han psalmer från latin till tyska och skapade en samling av psalmer för gudstjänst och böneliv. På samma sätt är det viktigt med psalmböcker på de samiska språken så att kyrkan fördjupas som ett hem även för samer. I samma anda ser vi också ser fram emot att nästa år få ta del av hela Nya testamentet på sydsamiska. Det är inte nog, men det är viktiga steg på vägen.

UNIK PSALMTOLKNING

Psalmer på samiska har genom historien å ena sidan påverkats av det svenska majoritetssamhället genom missionärens översättningar av den svenska psalmboken till samiska språk. Dessa översättningar var ofta gjorda utifrån majoritetssamhällets sätt att förstå kyrkans läror och praxis.

Psalmer på samiska kom då att även reflektera det svenska majoritetssamhällets traditioner. Å andra sidan har samer också anpassat psalmerna utifrån sin egen andlighet och kultur, vilket har lett till utvecklingen av en unik samisk psalmtolkning. Svenska kyrkan behöver de samiska perspektiven av psal-

merna med samisk teologi som kan betona till exempel relationerna i skapelsen med människan som del av naturen och hur vår tro även den är förankrad i markerna. Samiska psalmer har också formats av samiska sångtraditioner, inklusive jojk, vilket har bidragit till att skapa en särskild uttrycksfullhet i psalmsången.

UTTRYCK FÖR TRO

Våra psalmer är texter som ger uttryck för vad och hur vi tror som kyrka. Det är en gammal sanning för kyrkan att så som vi ber, så tror vi. Ett sätt vi ber på är våra psalmer. Därför är det framöver viktigt att vi som kyrka berikas med än fler psalmer skrivna på samiska, av samer, utifrån samiska andliga perspektiv.

Ju större mångfald i uttrycken vi kan dela som kyrka tillsammans, dess sannare speglar vi den bild av kyrkan som Gud själv gav uttryck för när den heliga Anden föll över lärjungarna under den första pingsten och kyrkan så föddes med en mångfald av språk.

ÄRKEBISKOP
MARTIN MODÉUS

- En historisk mulighet til forsoning

Torsdag 1. juni kl. 12.00 ble Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport lagt fram. Det er fem år siden Stortinget oppnevnte en ekspertkomisjon som skulle granske fornorskingspolitikken mot samer, kvener, norskfinner og skogfinner. Kommisjonen skulle både få fram fortellingene om fornorskingspolitikken og legge fram forslag til tiltak for forsoning.

Selve overleveringen ble foretatt i Lagtingssalen på Stortinget med mange Stortingsrepresentanter og representanter fra samiske, kvenske, norskfinske og skogfinske institusjoner og organisasjoner til stede. Kommisjonens leder Dagfinn Høybråten orienterte kort om arbeidet i kommisjonen og innhold og anbefalinger i rapporten. Rapporten ble overlevert til stortingspresident Masud Gharahkhani. I sin tale sa stortingspresident Gharahkhani blant annet:

- Hvor gode vi tar vare på å våre beskytte urfolk og minoriteter er et av de viktigste tegnene på om vi lever opp til verdiene våre. Kommisjonen ble oppnevnt fordi vi som samfunn skjønnte at vi har sviktet i den oppgaven.

Det var videre korte hilsninger fra representanter for Sametinget og kvenske, norskfinske og skogfinske organisasjoner bundet sammen med musikalske innslag. Arrangementet ble strømmet på internett og kan sees i opptak på nrk.no.

BRED DEKNING

Overleveringen av rapporten var omtalt på forsiden av de store landsdekkende media i Norge. Rapporten, med unntak av mer administrative kapitler og tabeller, ble også lest opp fra Nationaltheatrets scene i Oslo. Opplesningen ble i sin helhet sendt på NRK2 under tittelen Norge lytter. Opplesningen var et samarbeid mellom Kvääni-teatteri, Festspillene i Bergen, Nationalteatret og NRK. Sendingen ble også vist flere ste-

der, blant annet på annet kino i Tromsø og biblioteket i Bergen, for å gi folk muligheten til å lytte til rapporten i fellesskap. Lesningen strakte vart i vel 35 timer fra torsdag formiddag til natt til lørdag. Lesningen finnes tilgjengelig på nrk.no/tv, søk på Norge lytter.

SYSTEMATISK ARBEID

Rapport består av fire deler. Den første delen omhandler grunnlaget for kommisjonens arbeid. Den viser blant annet til oppdraget kommisjonen fikk av Stortinget. Videre omtales lignende prosesser i andre land, internasjonal rettsutvikling. Rapportens andre del er en historisk kartlegging fra tusen år tilbake i tid med vekt på den uttrykte fornorskingspolitikken fra 1850 og framover. Del tre omtaler konsekvensene av fornorskningen og uretten. Dette er den mest fylldige delen av rapporten. Her blir det også sitert direkte fra innspill og fortellinger som er delt med kommisjonen. Den fjerde delen av rapporten drøfter begrepet forsoning før den kommer med forslag til tiltak. I sitt framlegg løftet kommisjonsleder Høybråten frem gjennomgående språkopplæring og grenseoverskridende samarbeid som to viktige tiltak. Han pekte også på at det er et gap mellom lover og rettigheter som er vedtatt og gjennomføringen av disse og at dette gapet må lukkes. I tillegg har flere samiske, kvenske og skogfinske organisasjoner levert sine forslag til tiltak.

ALLMENN RAPPORT

Selv om dette er en rapport til Stortinget, oppfordrer likevel kommisjon andre institusjoner og offentlige organer til å bruke rapporten slik at de kan vurdere egne tiltak i sitt arbeid. Kunnskapen og forslagene i rapporten trenger ikke begrenses til det offentlige, men er åpen for alle til å bli kjent med og benytte seg av. Eksempelvis har Den norske kirke allerede forberedt et kurs for alle ansatte som skal hjelpe kirka til å ta imot rapportens

Fakta

Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport til Stortinget

- lagt fram 1. juni
- er på 658 sider inkludert vedlegg
- gransker fornorskingspolitikken mot samer, kvener, norskfinner og skogfinner
- kan leses eller lastes ned fra internett på stortinget.no/Stortinget-og-demokratiet/Organene/sannhets-og-forsoningskommisjonen
- kan bestilles i papirutgaven fra ekspedisjonskontoret på Stortinget: ekspkont.postmottak@stortinget.no.
- Overleveringen og lesningen kan sees på nrk.no/tv, søk på Norge lytter

innhold på en bedre måte. Kurset er omtalt på s. 10 her i bladet.

STERKE HISTORIER

Kommisjonen har mottatt 766 personlige historier og innspill i åpne møter. Av dette er over 500 fortellinger delt gjennom intervju eller innsendte fortellinger. Man skal ikke lese langt før man blir grepet av sterke fortellinger både fra eldre tid, men også fra nåtid. For mange er ikke fornorskningen et tilbakelagt kapittel. Selv om den offisielle fornorskingspolitikken er avsluttet vil mange av fornorskingsprosessene fortsette som et resultat av politikken som har vært ført. Ett eksempel på dette er språket. Selv om man nå kan både snakke og få undervisning i samisk og kvensk i skolen stiller man langt svakere i språklæringen når en eller to generasjoner ikke har praktisert eller lært språket videre.

SPENT PÅ MOTTAGELSEN

Under hele den tiden kommisjonen har arbeidet har det vært stilt spørsmål ved muligheten for forsoning. En informant som ble referert ved overleveringen hadde uttrykt det slik:

- Jeg håper at folk vil forstå.

Fra gruppene som har vært utsatt for fornorskningen er det viktig å bli møtt med forståelse,

erkjennelse og vilje til gjenoppretting fra majoritetens side. Et intervju i avisa Klassekampen blir presentert slik: «Reindriver Ole Henrik vil gjerne ha forsoning, men 72 vindturbiner står i veien» og refererer til vindkraftverket i Vefsn. Også Fosen-saken har blitt nevnt av flere som påpeker at det er paradoks å ta imot rapporten fra Sannhets- og forsoningskommisjonen samtidig som myndighetene lar driften av vindkraftverkene på Fosen fortette 600 dager etter at Høyesterett har sagt de er ulovlig oppført.

SÆRRUTTALELSE

En av kommisjonens medlemmer, Aslak Syse, har en egen uttalelse der han blant annet retter kritikk mot kommisjonens arbeid som har gitt tidsnød. Det har gjort at kommisjonen etter hans syn ikke har fått arbeidet tilstrekkelig med å oppnå konsensus. Han er også kritisk til at det ikke er tilstrekkelig skilt mellom målrettet fornorskingspolitikk og fornorskingsprosesser, noe han mener gjør det mer vanskelig å forklare årsakene til fornorskningen. Han gir likevel sin tilslutning til store deler av rapporten og mener rapporten danner et godt grunnlag for videre politisk arbeid i Norge.

EINAR SØRLID BONDEVIK

FOTO: NATUR OG UNGDOM/JØRGEN NÆSS KARLSEN

Demonstrantene stod klar til å ta imot regjeringen som møtte kongen i statsråd fredag 2. juni.

Markerte 600 dager siden Fosen-dommen

Like etter at Sannhets- og forsoningskommisjonen hadde lagt fram sin rapport den 1. juni var det nye aksjoner mot regjeringens manglende oppfølging av Fosen-dommen. Fredag 2. juni var det markering foran Slottet der regjeringen var samlet til statsråd. Lørdag 3. juni var enda flere samlet på Eidsvoll plass foran Stortinget.

Natten mellom fredag og lørdag overnattet over 50 aksjonister i en leir som var satt opp foran statsministerens kontor. I løpet av natta ble også deler av Oslo sentrum dekorert med plakater, og løve-statuen foran Stortinget fikk påsatt horn fra reinsdyr for å understreke saken. Aksjonen ble på samme måte som 100 dager før (se DD 1/23) organisert av NSR-N (Norske samers riksforbunds ungdomsorganisasjon) og Natur og ungdom.

REGJERINGEN AVVISER

På vei ut fra statsråd fikk leder i

NSR-N Elle Nystad en kort samtale med Olje- og energiminister Terje Aasland og statsminister Jonas Gahr Støre. Der spurte hun om man kunne stanse driften av vindkraftverkene som et avbøtende tiltak siden de begge 100 dager før hadde erkjent at det nå var et pågående brudd på menneskerettighetene på Fosen. Svaret var at det kunne de ikke gjøre. Kraft var viktige enn menneskerettigheter.

APPELLER FORAN STORTINGET

Det ble holdt en stor demonstrasjon foran Stortinget med appeller både fra politikere og reindriftra på Fosen. Søstrene Maja Kristine og Ingrid Maria fortalte om tapet av sine områder, om historie og muligheter som er ødelagt.

– 600 dager, og før det over 20 år i kamp mot vindturbinene. Vi vant i retten, men har ikke vunnet noen ting. Vi har ikke land igjen til reinen vår. Hvor lenge skal vi kjempe denne kampen?

FOTO: NATUR OG UNGDOM/RASHUS BERG

Også tigeren på Jernbanetorget ble deltager i demonstrasjonen mot den manglende oppfølgingen av Høyesterettsdommen på Fosen.

spurte Ingrid Jåma som samtidig takket for støtten de har fått i kampen.

Fra Amnesty international hilste rådgiver Aili Keskitalo. Hun viste til at det i år er 75 år siden menneskerettighetserklæringen ble vedtatt. Men likevel er det flere kamper som må kjempes for menneskerettigheter.

– Fornorskingspolitikken ble vedtatt i Stortinget bak meg. Der sitter nå de representantene som kunne instruert regjeringen til å avslutte menneskerettighets-

bruddene på Fosen. Til alle stortingsrepresentanter vil jeg si: Historien kommer til å dømme deg for din unnfallenhet, sa Keskitalo.

ÅPNE FOR NYE DEMONSTRASJONER

Demonstrantene er tydelig misfornøyd med regjeringens manglende handling. De ser dessverre ikke noen fremgang i regjeringens arbeid, men tolker det som uthalingstaktikk. De er derfor tydelige på at det kan bli flere demonstrasjoner og aksjoner framover.

FOTO: EINAR SØRLID BONDEVIK

- Se hur i prydnad jorden står!

- Ödemarkens beten frodas, höjderna klär sig i jubel

- *Miehtjies dajvine eensi gåatome. Deavah aavojne gåårvedieh*. (Psalt. 65:13).

Fjäll och dalar klär sig åter i gröna sommarkläder. På ängen lysar blommorna snart i kapp med varandra. Våra ögon frågar: "Vem är han som målar Gierte-båvne och det minsta gräs på daggvåt mark? Han måste vara den store konstnären, som målar Kliehpie i glödande färger och sen gör den vitare än vitaste vitt,

men doftande grön på nytt en sommardag.

Det är bara Gud själv som kan måla så. Han som skapat himmel och jord. Med sol och regn blandar han sina färger!

Samtidigt når oss orons fråga med vinden som går över fjällets ängar: Vad händer med vårt hem i universum? Vajan med sin nyfödda kalv anar inte faran. Ändå hotas livet till sitt innersta av utsugning och profithunger. Livsväven håller på att slitas i stycken och moder jord blöder.

I vår oroliga tid drömmer jag

om en sommarmorgon vid det gamla rengärdet. Där följer kalven sin mor travande mot svala snöfläckar. Jag hör ljunpiparens vemodiga hälsning ett stenkast från stigen. Vinden är en viskning som bara fjärielen känner. Och i videsnåret bär blåhaken fram sin vuelie:

- Hjorden skall leva nå nå, fjället skall blomma *nå nå*, källan skall flöda på nytt *nå nå*, om kärleken får blåsa genom ditt hjärta *nå nå*...

Ingen av oss kan svära sig fri från ansvar. Vi måste öva oss i

lyhördhet för skapelsen och ge röst åt det liv som saknar ord. Livets väv är vävd utan sömmar. Vi är själva en del av väven liksom spoven som ruvar på hjortronmyren.

Låt oss be: Gode Gud, gör oss till varsamma förvaltare av jorden vi ärvde. Tack för sommaren du ger oss. Tack att vi känner, hör och ser, att efter vinterns snö och is vi vandrar kring i paradiset. I Jesu namn. Amen.

BO LUNDMARK

Kulturpris till Britta Marakatt Labba

Samiska rådet i Svenska kyrkan har beslutat att tilldela 2023 års kulturpris till textilkonstnären Britta Marakatt Labba. Hon får priset för hennes långvariga konstnärliga arbete att synliggöra samisk kultur och samisk identitet i både kyrka och samhälle.

- Britta Marakatt Labba får Samiska rådet i Svenska kyrkans kulturpris för att hon genom sin textila konst visat på den kamp för tillvaron som präg-

lat oss samer genom historien, säger Erik-Oscar Oscarsson, ordförande i Samiska rådet i Svenska kyrkan.

Britta Marakatt Labba har genom sin textila konst stärkt den samisk närvaron och det samiska i kyrkorummet. Hon har mottagit en rad utmärkelser och priser, senast två guldbaggar för filmen Historjá - Stygn för Sápmi (bästa dokumentär-

FOTO: EMMA DAHLBÄCK
Britta Marakatt Labba.

film och bästa originalmusik).

- Hon har genom sitt engagerade arbete blivit en av samernas mest framträdande konstnärer. Hennes kyrkotextilier har ett rikt symbolspråk som visar på den samiska kulturen, fortsätter Erik-Oscar Oscarsson.

KÄLLA:
PRM SVENSKAKYRKAN.SE

Fakta

Samiska rådet i Svenska kyrkans kulturpris

Samiska rådet i Svenska kyrkans kulturpris har delats ut sedan 1997. Prissumman är på 50 000 kronor. Kulturpriset delas i år ut för 26:e gången.

Mitt samiska jag på Gaaltije – en känslösam utställning

Frågorna om identitet och härkomst är centrala i utställningen *Mitt samiska jag* som visats på Gaaltije under våren.

– Vi är ett samiskt museum som har ambitionen att visa på mångfalden i det samiska samhället, säger verksamhetschef Jerker Bexelius som tillsammans med projektets konstnärliga ledare Anita Forssell invigde utställningen den 31 mars.

I utställningen berättar samer från Västernorrland om sin uppväxt och historia eller gestaltar hur de långt in i livet upptäckt och återupptagit sin samiska identitet. Utställningen är personlig och känslösam och ett viktigt bidrag i den alltmer tydliga samhällsdiskussionen om tillhörande och härkomst.

UNDERSÖKT SIN TILLHÖRIGHET

Genom att öppna sina sinnen och vara nyfiken på vad som växer fram med hjälp av fria konstnärliga uttrycksätt, har utställningen tagit form. En grupp på 15 medlemmar i Noerhenaestie, Västernorrlands Samförening, har som urbana samer undersökt sin tillhörighet och sitt samiska kulturarv. I samarbete med Sundsvalls museum och intendent Tina Johansson blev det synliga resultaten en utställning med konst, föremål, fotografier, poesi och berättelser som har visats på Kulturmagasinet i Sundsvall under vintern. När våren kom drog den till fjälls.

LYSSNAT PÅ ÄLDRE KVINNOR

Solveig Rutfjäll som är en av utställarna har skapat en kåta där björkvrilar är gravida magar.

– Det gick rakt in i mitt hjärta när jag första gången såg ett barn födas, berättar hon. Jag blev barnmorska till yrket, en modern hjälpkvinna.

Hon har lyssnat till berättelser om graviditeter och förlösningar från äldre samekvinnor och med det i tankarna skapat sin konst.

HELA FAMILJEN MEDVERKAR

Familjen Kroik som består av Eva-Karin och Niclas samt de

Familjen Kroiks kvinnohistoria, från utställningen *Mitt samiska jag*.

FOTO: GUSTAF FORSSELL

vuxna barnen Lisa Matilda, Alexander och Majalisa, är alla med i *Mitt samiska jag*. Majalisa berättar sin kvinnohistoria med fyra masker i glas.

– Min *maadteraahka*, gammelmormor fick stryk då hon pratade samiska och då slutade hon. Min *aahka*, mormor blev också slagen om hon pratade samiska. Det var fult och skamligt att vara same. Min *tjijtjie*, mamma berättar mycket för mig om det samiska. Hennes mun är öppen. Manne, jag själv, skriker ut min kultur och jag blev mobbad för det då jag var liten. Jag blir arg, jag kämpar, jag återtar mitt språk och min kultur.

Eva-Karin Kroik går i sina anmödrars fotspår då hon följer *hurrie*, fjällripan.

GUSTAF FORSSELL,
HJÄLPLEDARE I
KONSTPROJEKTET

Hela familjen Kroik deltar i utställningen, från vänster Lisa Matilda, Niclas, Eva-Karin, Alexander och Majalisa.

FOTO: GUSTAF FORSSELL

Projektet konstnärliga ledare Anita Forssell medverkade vid invigningen på Gaaltije, här med Kristin Bexelius och Gaaltijes Jerker Bexelius framför utställningens barnafödarkåta.

FOTO: GUSTAF FORSSELL

De får pengar for samiskt arbeid

Dopfunnt og barnkór, studiecirklar og hantverkscafé. Nu delar Samiska rådet i Svenska kyrkan ut drygt 250 000 kr for att frámja samiskt arbeid og kyrkoliv.

– Det er gládjande att Samiska rådet i Svenska kyrkan kan stárka den samiska kulturen på det hár sáttet. Jag tycker också att det er roligt att så många ansóknningar har kommit in, säger Erik-Oscar Oscarsson som er ordförande i rådet.

Bidraget syftar till att utveckla Svenska kyrkans långsiktiga samiska arbeid og utveckla samiskt kyrkoliv. Något som Erik-Oscar Oscarsson anser vara ytterst viktigtt for att de åtaganden som Svenska kyrkans gjort ska oppfyllas.

Tildelninger

Fóljande församlingar og pastorat tildelas utvecklingsmedel

Saltolukka kyrkkåta/Jokkmokks församling
Tildelas utvecklingsmedel om 35 000 kronor for att

- kópa in en dopfunnt og vas till kyrkkåtan.

Härjedalens pastorat

Tildelas utvecklingsmedel om 19 000 kronor for att

- starta en bokcirkel kring boken "Samiskt kyrkoliv" i alla fyra församlingar
- ta fram pedagogisktt samiskt material for samiska fritidsverksamheten i Tännäs-Ljusnedals församling.

Jokkmokks församling

Tildelas utvecklingsmedel om 111 000 kronor for att

- starta opp samisk barnkór
- ordna studiecirkel kring boken "Samiskt kyrkoliv"
- studier i samiska for pedagoger.

Vännäs Bjurholm pastorat

Tildelas utvecklingsmedel om 56 000 kronor for att

- synliggöra det samiska i kyrkorummets textilier og nattvardsbruk
- lyfta fram samisk andlighet genom musiken, konsert med samiska artister
- inspirera og synliggöra samisk mat- og hantverkstradition i verksamheterna
- bjuda in samiska slójdare till hantverkscafé.

Jukkasjärvi församling

Tildelas utvecklingsmedel om 34 000 kronor for att

- kópa in nattvardskárl og textilier.

Dags att ansóka igen

Som en del i försóningsprocessen har Svenska kyrkan gjort åtta åtaganden og skrivit en handlingsplan for hur dessa ska oppfyllas. I planen ingår mójligheten att sóka medel for långsiktiga insatser som frámja samiskt kyrkoliv. Det kan róra sig om insatser som:

- synliggöra samisk andlighet, teologi, kyrklig tradition og samiska konstnárliga uttryck i kyrkorummet
- ókar anvándningen av samiska sprák i församlingens verksamhet
- underláttar for församlingar att skicka medarbetare på fortbildning i samiskt kyrkoliv, samisk kulturkompetens eller studier i samiskt sprák
- utvecklar ny församlingsverksamhet riktad till samiska barn
- utvecklar församlingens diakonala verksamhet som riktat sig till samer
- stárker samiska organisationers mójligheter att samverka med Svenska kyrkan i frågor som rör utveckling av samiskt kyrkoliv, diakonalt arbeid og verksamhet riktad till samiska barn
- underláttar en församlings eller en samisk organisations insatser i samband med repatriering og återbegravning av kvarlevor
- bidrar till lárande og kunskapsutbyte inom Svenska kyrkan i frågor som rör samer og samiskt kyrkoliv.

KÁLLA: SVENSKAKYRKAN.SE

Fakta

Utvecklingsmedlen

- Delas ut två gánger per ár
- Násta datum for ansókan er 31 augusti
- Kan sókas av församlingar, pastorat, stift eller ideella samiska organisationer

- Bidrag lámnas i första hand till insatser som går utóver stiftens, pastorats og församlingarnas ordinarie ansvar
- Under 2023 kan 600 000 kronor delas ut.
- Ansókan skickas till kyrkokansliet.samer@svenskakyrkan.se

Nybegynnerkurs i sørsamisk i Hattfjelldal

Sámi allaskuvla, Samisk høyskole, gir til høsten tilbud om å lære sørsamisk i Hattfjelldal. Tilbudet er rettet mot nybegynnerer som vil lære sprák fra grunnen av.

Siden dette er et introduksjonskurs, kan man også sóke studiet uten at man har formell studie-

kompetanse. Dette gjelder særlig samer som ikke har fått overført det sørsamiske sprák, eller ansatte i offentlige institusjoner i sørsamisk område som vil lære seg samisk.

PRAKTISKE ØVELSER

Studiet er samlingsbasert med samlinger på Sijti Jarne i Hatt-

fjelldal. I tillegg arbeider studentene selvstendig mellom samlingene. Temaområder som berøres er *Nærmiljø, Levekår og Samfunnsmessige forhold*. Grunnleggende teori om sprák er også en del av studiet som gir 15 studiepoeng. Koordinator for studiet er Lena Kappfjell ved Sámi allaskuvla. Studiet helt først i sep-

tember og avsluttes i desember.

For mer informasjon om studiet og søknad om opptak, kontakt Sámi allaskuvla (Emnekode: SAAL 1ÅAR), samas.no, eller Sijti Jarne.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Ny bok om samiske perspektiv i skolen

Samiske perspektiv og tema skal bli mer synlige i norsk skole gjennom LK20 (Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020). Dette gjelder både på overordnet nivå og i fagplanene til de ulike fagene. Boka *ÁVDNET - samiske tema i skole og utdanning* tar sikte på å hjelpe lærere i å arbeide godt med dette i sin praksis.

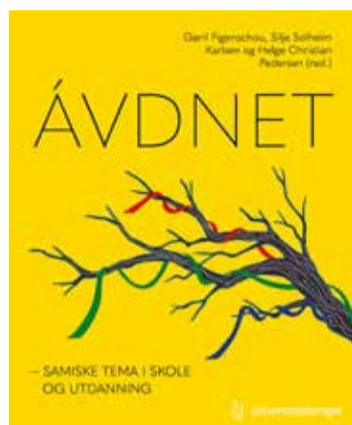
Det nordsamisk ordet ávdnet betyr å danne, gjerne i betydningen skape. Forfatterne tenker at det å arbeide med samiske tema i skole og lærerutdanning både kan handle om å danne møteplasser og skape kunnskap, og om å danne mennesker og identitet i et mer overordnet og helhetlig perspektiv. Derfor har de valgt tittelen Ávdnet.

LÆRER OG ANDRE INTERESSERTE

Boka tar sikte på å vise ulike metoder og praksis i et bredt spekter av fag både i skolen og i lærerutdanningen. Selv om målgruppen først og fremst er lærere, lærerstudenter og lærerutdannere, mener forlaget at den også er aktuell for alle med interesse for samisk samfunn, historie og kultur og urfolks rolle innenfor skole og utdanning.

TEORI OG PRAKTISKE EKSEMPLER

Forfatterne presenterer teoretiske perspektiver og praktiske eksempler, og viser hvorfor det er viktig å integrere samiske tema i skole- og lærerutdanningsfag. Samtidig ønsker de å inspirere leseren til å utforske hvordan urfolksperspektiver kan inkluderes i undervisningen. Forfatterne drøfter faglige og didaktiske temaer knyttet til samisk historie, kultur og samfunnsforhold i

samfunnsfag, naturfag, pedagogikk, matematikk, språkfagene og praktiske-estetiske fag.

HISTORIEN SOM BAKGRUNN

Gjennom systematisk og forskningsbasert arbeid tar *Ávdnet* for seg emner knyttet til historisk mangfold, og utforsker didaktiske praksiser med utgangspunkt i møtet mellom samer,

Fakta
ÁVDNET
<p>- samiske tema i skole og utdanning Gøril Figenschou (red.) Silje Solheim Karlsen (red.) Helge Christian Pedersen (red.) Utgitt av Universitetsforlaget, 2023.</p>

kvener og nordmenn. Dette mangfoldet har satt sine tydelige spor i samfunnet, og erfaringene som er skapt i møtene mellom de ulike kulturene gir et vesentlig bidrag til forståelsen av samfunn, skole og lærerutdanning i Norge i dag.

EINAR SØRLID BONDEVIK/
PRM UNIVERSITETSFORLAGET

Se sløydutstillingen MÏNNEMINIE på Ájtte i sommer

På Ájtte, Svenskt fjäll- och samemuseum, i Jokkmokk kan du i sommer se arbeider gjort av andreårsstudenter ved Samernas utbildningscentrum.

Ordet MÏNNEMINIE er lulesamisk og kan sammenlignes med det engelske ordet «going». Livet består av mange reiser og prosesser. Vi er alltid på vei, under utvikling, mot drømmer og mål. Gjennom duodje i utstillingen viser studentene hvor de kommer fra og deres vei videre.

– Vi er på vei. Libie mïnneminie.

Ájtte, Svenskt fjäll- och same-museum, ligger i Kyrkogatan 3 i Jokkmokk. Utstillingen er åpen frem til 25. august.

Andraårsstudenter 2022/2023:
Maidi Kristin Kappfjell Åhrén (NO)

- tradisjoner fra Frostviken og Majavatn

Mariann Meszaros Josefsen (NO)

- tradisjoner fra Karasjok/Porsanger

Áile Inga Grape (NO)

- tradisjoner fra Lyngenfjord

Inga Emelie Joma (NO)

- tradisjoner fra Østre Namdal

Agnes Åstot (SE)

- tradisjoner fra Jokkmokk

Lisa Drugge (SE)

- tradisjoner fra Lulesamisk

Magdalena Utsi Johansson (SE)

- tradisjoner fra Karesuando

EINAR SØRLID BONDEVIK

MÏNNEMINIE

OAHPIIJ VUOSÁDIS

Ájtte Museum 2023

Vernissage onsdag 31 maj kl. 13.00

31 maj - 25 august

Kyrkogatan 3 / Jokkmokk

Gie jih gusnie årroeminie

Sverige

Samiska rådet inom Svenska kyrkan

Kontaktperson: Erik-Oscar Oscarsson, mobil 070 253 5978 e-post erikoscar1954@gmail.com

Svenska kyrkan nationell nivå

Handläggare för samiska frågor: Lisbeth Hotti Svenska kyrkan, 751 70 Uppsala, tel 018-16 94 91 e-post lisbeth.hotti@svenskakyrkan.se

Sydsamiskt arbete i Härnösands stift

Härnösands stift, box 94, 871 22 Härnösand tel 0611-254 00 e-post: harnosand.stift@svenskakyrkan.se, besöksadress: Universitetsbacken 1, Härnösand

Norge

Samisk kirkeråd

Generalsekretær: Kristina Labba, postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo, tlf 478 92 801, e-post kl286@kirken.no Leder: Sara Ellen Anne Eira Sørsamisk representant i Samisk kirkeråd: Oddvin Bientie

Saemien åålmegearaerie SÅR/ Samisk menighetsråd i sørsamisk område

www.samiskmenighet.no e-post samiskmenighet@kirken.no Leder: Paul Bendikk Jåma, epost p_jaama@hotmail.com Medlemmer: Lajla Kristine Lifjell, Maajja-Krihke Bransfjell, Laila Anita Otervik og prest Einar Sørliid Bondevik Sekretær: daglig leder (se nedenfor)

Saemien åålmegen beajjetje åejvie / daglig leder i samisk menighet i sørsamisk område:

Monica Kappfjell Gløttvegen 2, 7750 Namdalseid, mobil 993 49 477, e-post mk924@kirken.no

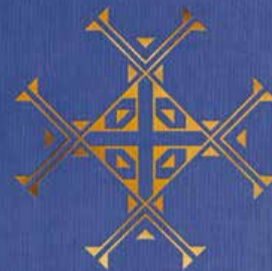
Prest i sørsamisk område: Einar Sørliid Bondevik, Sørlandsveien 54, 8624 Mo i Rana, mobil 474 53 902 e-post: eb788@kirken.no

Diakoniarbeider i sørsamisk område:

Bertil Jönsson Dergaveien 57, 7898 Limingen, mobil 994 88 827, e-post bj439@kirken.no

Trosopplærer: Margrethe Kristin Leine Bientie Grendavegen 8, 7370 Brekkebygd mobil 412 88 227, e-post mb789@kirken.no

SAALMEGÆRJA

Nu finns den sydsamiska psalmboken **SAALMEGÆRJA** att beställa från Svenska kyrkans webbshop. **Pris: 200 SEK**

webbshop.svenskakyrkan.se/sydsamisk-psalmbok

Svenska kyrkan

Daerpies Dierie

Sørsamisk kirkeblad • Sydsamiskt kyrkblad

Daerpies Dierie utkommer med fyra nummer per år genom ett samarbete mellan Härnösands stift och Nidaros bispedømmeråd samt med stöd av Sametinget i Norge.

Adress: Sørlandsveien 54, N-6824 Mo i Rana, Norge
Telefon (mobil): 0047 474 53 902
E-post: dd@samiskmenighet.no

Redaktör, Norge:

Einar Sørliid Bondevik, adress samma som ovan

Ansvarig utgivare, Sverige:

Anneli Hällgren, Härnösands stift, Box 94, 871 22 Härnösand
E-post: Anneli.Hallgren@svenskakyrkan.se

Redaktionsråd:

Birgitta Ricklund, Sylvia Sparrock, Lisbeth Hotti, Kajsa Åslin, Sofia Strinnholm och Bertil Jønsson

Prenumeration under 2023:

190 SEK

Avgiften betalas när faktura kommer

Adressändring och prenumeration

dd@samiskmenighet.no

Grafisk form & repro:

Verbum AB

Tryck:

Pressgrannar AB, Linköping, 2021

NÖÖRJEN GÆRHKOE Sveerjen gærhcoe

TEXTER OCH BILDER

till nummer 3 2023 av Daerpies Dierie
skickas innan 14 augusti 2023
till dd@samiskmenighet.no

Fler samiska texter finns på
www.svenskakyrkan.se/harnosandsstift/
(klicka på Andra språk/Other languages)
www.svenskakyrkan.se
(klicka på Andra språk/Other languages)
www.samiskmenighet.no

FOTO: SOFIA STRINNHOLM

Jieleden baakoe

Håalobe dam mij aalkovistie lij, dam maam libie govleme jih jijtj vuajname, dam maam vuartasjamme jih gietigumie damteme: dam jieleden baakoem. Jih jieled vääjni, jih dam vööjnimh. Dan bijre vihnesjibie jih dijese soptsestibie – ihkuve jielemen bijre mij Aehtjen luvnie lij jih mij mijese vääjnedi. Dam maam vuajname jih govleme, dijese soptsestibie guktie dijieh aaj mijjine edtjede ärrodh, mijjieh gieh Aehtjine jih altese baernine, Jeesus Kristusnie aktesne libie.

(1 Jåhh 1:1-3)

Bibelordet fick jag av min vigningssistent Jennie Nordin då jag prästvigdes. Det som var till från begynnelsen, det vi har hört, det vi har sett med egna ögon, det vi har skådat och har tagit på med våra händer, det är vårt ärende: livets ord. (1 Joh 1:1) Det som var till från begynnelsen!

Att vara kyrka är att båda tolka och försöka leva upp till Guds vilja och stråvan. Se på alla kyrkobyggnader, så många människor som ansträngt sig för att bygga det finaste som de kunnat. Därpå beskådar vi moder jord, naturen, den värld som Skaparen själv har skapat. Det som är skapat av människohand kom-

mer inte i närheten av det härliga som Gud skapat. Ändå försöker vi! Tänk alla kyrkotextilier och allt hantverk, inte minst de många fina samiska kyrkotextilier som vittnar om kyrkans mångfald och liv.

Det samiska kyrkolivet är viktigt för hela den världsvida kyrkan, utan det samiska perspektivet i kyrkan så är kyrkan inte hel, då saknar kyrkan nyanser som präglas av mänsklighetens mångfald. Att vara kyrka i Saepmie kan se ut på olika vis, och därför behövs både du och jag och andra för att bidra till att dela liv här och nu och intill evighet med Gud och varandra.

Ingen människa är eller kan vara perfekt, ändå är vi kallade och sända att göra vårt bästa, det är vad Jesus kallar sina döpta lärjungar till. Vi människor är kallade att vara kyrka tillsammans med de människor som kommer efter oss och tillsammans med de som redan gått hem till Gud. Trots att ingen av oss är perfekta. Precis som att vi bygger kyrkor som försöker efterlikna Guds enorma skaparkraft så är vi kallade att vara Guds händer här på jorden för att göra gott här i världen.

Att vara kyrka behöver spegla hela mänskligheten, därför kan

inte heller kyrkan vara perfekt, men församlingen behöver spegla den mångfald som vi människor är skapade till att vara. När kyrkan blir monoton tyder det på att vissa människor inte kommer att känna igen sig. Känslan av att inte passa in. Kyrkan behöver vara en mångfalldens kyrka för människor som dig och mig, där åtminstone inte jag är perfekt. En kyrka där livet blir och är synligt med alla dess färgskiftningar och nyanser.

De första lärjungarna var inte perfekta, Judas som svek Jesus var delaktig vid instiftandet av nattvarden, den sista måltiden/den första nattvarden. Om nu Judas fick vara med, skulle inte vi vara kallade att vara Jesu lärjungar idag? Med alla våra olika tillkortakommanden. Ibland får jag som präst höra och uppleva att någon inte anser sig värdig att ta emot nattvarden. Om nu Judas var en del av den första nattvarden, och Jesus visste vad han skulle göra, skulle då Jesus visa bort någon av oss från den heliga nattvarens gemenskap? Nej, jag tror inte det.

**SOFIA STRINNHOLM,
PRÄST OCH SAMISK
HANDLÄGGARE FÖR
HÄRNÖSANDS STIFT**

Bijpeletekste

Tåarne Babelesne

Abpe eatnamisnie aajne gieles jih seamma baakoeh. Gosse almetjh lälvlese juhtiejn, dellie vaajjese, Sjinarese böötin, disse orrijdh. «Daelie edtjebe teegelh darjodh jih dejtie bältedh», sinsætnan jeehtin. Teegelh bigkemegierkine utnin, jih gosse dejtie tjaktin, dellie derviem jäarteste utnin. Jeehtin: «Staarem tseegkebe, tåarnine mij bæjjese alman jaksa. Dellie byögkeles sjidtebe guktie ibie abpe eatnamisnie saajenh.»

Dellie Åejvie elmierijhkeste bööti staarem jih tåarnem vuartasjidh maam almetjh bigkeme. Åejvie jeehti: «Dah Leah aajne åålmeginie, aajne gieleine. Daate amma aalkoe. Jih daelie gaajhkem buektiehtieh, seamma saah maam ussjedieh. Båetieh, väälese tjaangebe jih dej gielem håmpeldehtebe guktie ij gie gænnah dam mubpiem guarakah.» Jih daehtie sijjeste Åejvie almetjidie abpe eatnamasse sprinterdehti, jih dellie orrijin staarem bigkedh. Dannasinie staarem Babeline gåhtjoeh juktie Åejvie desnie dam gielem håmpeldehti, jih destie almetjidie abpe eatnamasse sprinterdehti.

● 1. Mos 11,1-9

● Jeatjah bijpeleteksth maah tah daesnie lohkedh: www.bibel.no

● Bijpeletekste jih «Åssjalommesh» juakaldahkesne jih eah sinsitnide jearohks.

Hævvi programme-æjviej jñ voelph Jonna (garrabealeste) jñ Nelly noeri aahmtsi bire baaveldægan.

GUVVIE:VEGARD T. BLAKSTAD

Hævvi - orre podcaste noeri jielemen bijre

Jis sijth noere almetji jielemen bijre goltelidh, dellie maahtah NRK:ese jallh dov podcaste-sijjiem ohtsedh jñ Hævvi-podcastem gaavnedh. Nelly Engström jñ Jonna Dunfjeld-Mølnvik soptsestægan jñ baaveldægan ovmesse aahmtsi bijre.

Jis tujhth buerebe programme-æjvide vuejnedh, maahtah gaskeviermesne Hævvi-programmem gaavnedh jñ videjovide vuartasjidh. Nuhmtie hov lea: Dej eakan leah «radio-åaredæjjah». Tuhtjijægan sotnen åaredæjjah «tv-åaredæjjine» leah. Naemhtie hov Jonna jñ Nelly podcastesne soptsestægan – jñ föörhkedægan.

ÅARJELSAEMIEN PODCASTE
Hævvi lea voestes podcaste åarjelsaemien gïelesne. Nelly Engström lea göökteluhkie-vijhte jaepien båeries jñ Vualtarisnie byjjenamme. Daelie Nelly Tråantesne åroeminie. Jonna Dunfjeld-Mølnvik lea göökteluhkie jaepien båeries

Nelly Engström (25) Vualtarisnie byjjenamme. Daelie Nelly Tråantesne åroeminie.

jñ Snåasesne byjjenamme. Daelie Jonna aaj Tråantesne åroeminie. Jonna abpe jielemen saemiestamme. Nelly idtji saemien gïelem lierh gosse mannine lij. Daelie hov saemeste jñ sæjhta vielie lieredh. Vihkeles podcaste lea: Pryövñ saemiesticidh!

Dah guaktah saemiesticidh. Naan aejkien englaanten baakojde utnigan goh noere almetjh abpe Nöörjesne. Dah guaktah aaj Nöörjen/Sveerjen baakojde nuhtjijægan. Mohte sinsitniem viehkiehtægan riektes saemien baakojde gaavnedh.

Jonna Dunfjeld-Mølnvik (20) Snåasesne byjjenamme. Daelie Jonna Tråantesne åroeminie.

OVMESSIE AAMTSH

Daate podcaste lea noere almetjijstie noere almetjidie. Podcastesne ovmesse aamhtside digkiededamme: psykologien bijre, depresjovnen bijre, asketrerien bijre jñ åarjelsaemien baakoeh sex:en bijre. «Dating» lea aamhtse man bijre Jonna jñ Nelly ektesne soptsestægan. Dah guaktah aaj daaletje vuekiej jñ aerie-vuekiej bijre digkiedægan – jallh baaveldægan. Mejtie mov lea luhpie almetjen gåptoem staeriedidh – jñ gïe maahta åarjelsaemien gåptoem gåarvedidh? Guktie saemiesticidh – datne «gïele-voertjide» gaavnesjamme? Dah guaktah målsoejægan föörkedidh jñ geesjelelaakan soptsestidh.

ALMETJH GARMERDIEH

Guktie gåerede podcastinie?

– Månnoeh vienhtien hijven gåerede. Luste podcastine barkedh, jñ jijnjh almetjh podcastem garmerdieh. Luste goltelidh gosse monnem garmerdieh. Vienhtien almetjh podcastem lyjhkoeh, Nelly jñ Jonna jiehtiejægan.

– Joekoen luste jijnjh almetjh monnese tjaelieh. Almetjh jiehtieh monnen baarkoe vihkeles baarkoe lea, soptsestægan.

Dåtnoeh byögkeles sjïdteden?

– Ean daam damth. Mejtie bætieje biejjieh byögkeles sjïdtien, dah guaktah jiehtiejægan jñ mojjiehtægan.

SOFA:ESNE SOPTSESTEMINIE

Geerve jallh aelhie dej aahmtsi bijre podcastem daajhtodh?

– Aelhie. Podcaste lea goh sofa:esne soptsestidh. Ij leah barkoes aahmtsi bijre Nelly:ine soptsestidh, Jonna jeahta.

– Noerh daan biejjien liereme gaajhki aahmtsi bijre soptsestidh. Vihkeles monnese ij naan sjeavohtsvoete, mohte gaahpoevoete lea. Mijjieh noerh abpe veartanistie TikTok-videjovide vuartasjibie. Daan gïelhtie aaj vihkele gaaltjidie vierhtiedidh, soptsestægan.

Edtjede vielie podcastidie jallh jeatjah media-barkoem daajhtodh?

– Vaajtelibide vielie podcasth jñ vielie media-barkoem daarjodh, jis monnen æjvie sæjhta. Monnoeh daelie NRK:sne barkeminie. Idien daerich, mohte tuhtjien baarkoem luste lea. Mijjieh edtjebe vuejnedh, Nelly jñ Jonna jiehtiejægan.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Sammendrag Hævvi - ny podcast om ungdommers liv

Hævvi er en sørsamisk podcast av ungdom for ungdom. Programledere er Nelly Engström (25) fra Vilhelmina og Jonna Dunfjeld-Mølnvik (20) fra Snåsa som begge nå bor i Trond-

heim. Podcasten er laget med godt humør, og de prater, babler og ler om alt fra menstruasjon, psykolog-hjelp og sørsamiske ord om sex til kofter og språk. Podcasten er på sørsamisk, og et viktig moment er: Prøv å snakke samisk! Jonna har snakket sørsamisk hele sitt liv, mens Nelly har lært seg sørsamisk senere. Sammen hjelper de hverandre med språket,

iblandet engelsk og noen norske og svenske ord. Du finner podcasten på blant annet på nrk.no. Der kan den også sees som video.

– Vi har fått mange hyggelige tilbakemeldinger, og flere og flere skriver inn til oss. Vi kjenner oss ikke berømt ennå, men kanskje vi blir det i fremtiden, sier Nelly og Jonna som for tiden arbeider i NRK.